

Eligiusz MAŁOLEPSZY*

Teresa DROZDEK-MAŁOLEPSZA**

Daniel BAKOTA***

Wychowanie fizyczne i sport w Łucku i w powiecie łuckim w latach 1921–1939. Zarys problematyki

Streszczenie

W latach 1921–1939 nastąpił rozwój wychowania fizycznego i sportu w Łucku i w powiecie łuckim. Aktywności fizycznej sprzyjała działalność Miejskiego i Powiatowego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego w Łucku. Nastąpił rozwój infrastruktury sportowej, jak również kształcenia kadr dla potrzeb wychowania fizycznego i sportu. Oprócz szkolnego programu wychowania, dużą rolę w rozwoju aktywności fizycznej odegrały organizacje i towarzystwa młodzieżowe i społeczne, m.in.: Kolejowe Przystosowanie Wojskowe, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Wołyński Związek Młodzieży Wiejskiej i Związek Strzelecki. Znaczącą rolę w działalności sportowej odegrały kluby sportowe. Rozwojowi tej dziedziny kultury fizycznej sprzyjały powstające na Wołyniu struktury sportu, m.in. okręgowe związki sportowe, mające siedzibę w Łucku.

Wychowanie fizyczne i sport realizowane były wśród ludności ukraińskiej m.in. poprzez działalność Ukraińskiego Klubu Sportowego Styr Łuck. Na Wołyniu działalność zaznaczyły organizacje „Plast” i „Junak”.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, sport, Łuck, powiat łucki, Wołyn, Polska.

Wprowadzenie

Powiat łucki 19 lutego 1921 r. wszedł w skład utworzonego województwa wołyńskiego¹. Zajmował centralne położenie w tymże województwie. W skład

* dr hab. prof. AJD, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii; e-mail: e.malolepszy@ajd.czyst.pl

** dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii; e-mail: t.drozdek-malolepsza@ajd.czyst.pl

*** dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii

powiatu wchodziły 3 gminy miejskie (Łuck, Ołyka i Rożyszcze), 13 gmin wiejskich (Czaruków, Kiwerce, Kniahininek, Kołki, Nowy Czartorysk, Ołyka, Poddębce, Połonka, Rożyszcze, Silno, Szczurzyn, Torczyn, Trościaniec) oraz 3 miasta (Łuck, Ołyka i Rożyszcze). Powierzchnia powiatu wynosiła 4767 km², natomiast liczba ludności – 290,8 tys. osób (według spisu z 1931 r.). Powiat w większości zamieszkały był przez ludność ukraińską liczącą 172,1 tys. osób (59,2%). Drugą grupę narodowościową pod względem liczebnym stanowili Polacy – 56,4 tys. osób (19,4%). Kolejną grupę narodowościową stanowili Żydzi oraz inne mniej liczne grupy narodowościowe². W zakresie stanu badań wykorzystano publikacje E. Małolepszego, E. Wilczkowskiego i S. Zaborniaka³. Prace te mają głównie charakter przyczynku do przedstawionej w artykule problematyki.

Metody i problemy badawcze

W przygotowaniu niniejszej pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analiza źródeł historycznych, synteza oraz metoda porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. Jak przebiegała działalność w zakresie wychowania fizycznego i sportu w Łucku i w powiecie łuckim w latach 1921–1939?
2. Jakie uwarunkowania miały wpływ na rozwój aktywności fizycznej?
3. Jakie kluby i towarzystwa prowadziły działalność na polu wychowania fizycznego i sportu w Łucku i w powiecie łuckim w latach 1921–1939?

W zakresie badań źródłowych przeprowadzono kwerendę zasobów archiwalnych. Wykorzystano literaturę z uwzględnieniem problematyki przyczynków do dziejów wychowania fizycznego i sportu w województwie wołyńskim w latach 1921–1939.

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_łuck [dostęp: 8.03.2017].

² Tamże.

³ E. Małolepszy, *Wychowanie fizyczne i sport w województwie wołyńskim w latach 1921–1939 – zarys problematyki*, [w:] R. Urban, L. Nowak, J. Eider (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 12 (1): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce do 1945 r.*, Gorzów Wlkp. 2016, s. 331–346; tegoż, *Wychowanie fizyczne i sport w działalności Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej w latach 1922–1939*, „Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві”: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. унт ім. Лесі Українки, Луцьк 2016, №4 (36), s. 19–28; E. Вільчовський, А. Вольчинський, С. Козіброцький, *Стан фізичного виховання на Волині в 1920–1930 роках*, „Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві”: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. Ун т ім. Лесі Українки., Луцьк 2016, №4 (36), s. 11–18; S. Zaborniak, *Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939)*, Rzeszów 2007.

Wyniki i dyskusja

Czynnikiem istotnym dla rozwoju wychowania fizycznego i sportu w powiecie łuckim, a przede wszystkim w Łucku, miała działalność Miejskiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przynsposobienia Wojskowego (MKWFiPW)⁴. Środki budżetowe na działalność Komitetu pochodziły głównie z subwencji Magistratu miasta Łucka oraz dochodów z imprez sportowych. W roku 1928/1929 budżet MKWFiPW w Łucku wynosił 8200 zł. W kolejnych latach środki te ulegały stopniowemu zwiększeniu, m.in. w roku 1929/1930 wynosił 16500 zł; w 1930/1931 – 10 000 zł; 1931/1932 – 34 189,13 zł⁵. Warto jednak zaznaczyć, iż te kwoty pieniężne zazwyczaj nie były wykorzystane w całości przez MKWFiPW w Łucku. Choć w roku budżetowym 1932/1933 preliminarz budżetu wyniósł 17500 zł, wydatkowano kwotę 24400,43 zł. Miejski KWiPW przeznaczał środki finansowe na wspieranie i upowszechnianie wychowania fizycznego, sportu i przynsposobienia wojskowego w Łucku, m.in. w roku budżetowym 1930/1931 sfinansowano urządzenie parku rekreacyjnego (ogrodu jordanowskiego), rozbudowę boiska sportowego, utrzymanie Ośrodka Wychowania Fizycznego i Przynsposobienia Wojskowego (WFiPW), na zorganizowanie i urządzenie sportów zimowych, na utrzymanie Poradni Sportowo-Lekarskiej w Łucku, prenumeratę pism fachowych (m.in. „Stadionu”) oraz na zakup literatury z zakresu wychowania fizycznego i sportu, na przygotowanie i urządzenie „Świąta Wychowania Fizycznego i Przynsposobienia Wojskowego”, na zakup nagród sportowych, na opłatę kadry instruktorskiej pracującej w klubach i towarzystwach sportowych oraz delegowanie sportowców na zawody sportowe (poza Łuck)⁶. Ponadto część środków finansowych przeznaczono na wykupienie strzelnicy małokalibrowej, która była własnością Powiatowego KWiPW w Łucku. Przewodniczącym MKWFiPW był Teofil Ołowiński, sprawujący funkcję burmistrza Łucka, sekretarzem zaś Paweł Skorobogatow. W 1933 r. nastąpiło otwarcie stadionu im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łucku. W imprezie uczestniczył jeden z najlepszych polskich lekkoatletów – Janusz Kusociński.

Z inicjatywy MKWFiPW w Łucku dla upowszechnienia i rozwoju aktywności fizycznej w mieście i powiecie organizowano corocznie „Święto WF i PW”⁷.

⁴ Державний архів Волинської області, Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки, під. 126 місто Луцьк Волинського воєводства, s. 2–829.

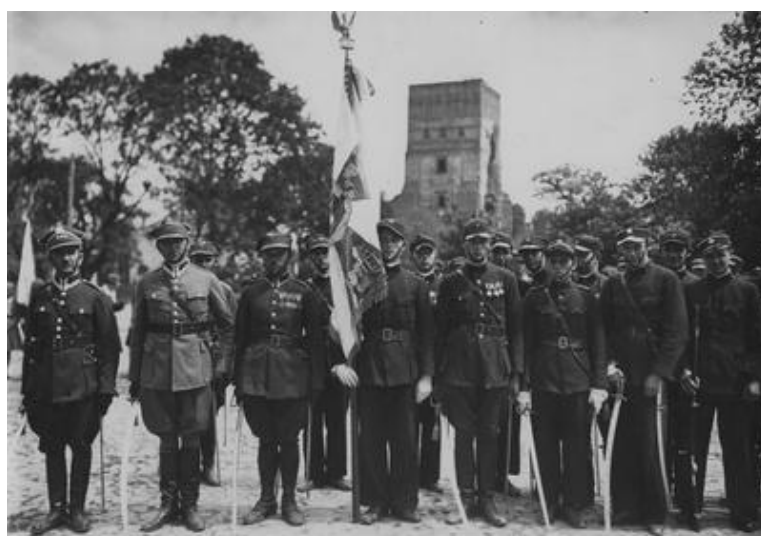
⁵ Tamże, s. 185, 399, 598.

⁶ Tamże, s. 399.

⁷ L. Nowak, *Wychowanie fizyczne i sport w Państwowym Szkolnictwie Ogólnokształcącym w Polsce w latach 1918–1939*, Poznań 1996, s. 198. Jak pisze L. Nowak, „W celu zwiększenia zainteresowania władz szkolnych i młodzieży sprawami sportu szkolnego Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleciło kuratorium okręgów szkolnych zainicjowanie porozumienia pomiędzy dyrekcjami szkół w poszczególnych miejscowościach danego okręgu szkolnego w zakresie zorganizowania w roku szkolnym 1924/1925 w miesiącu maju lub czerwcu «dnia święta sportowego młodzieży»”.

Święto WF i PW w Łucku zorganizowano w dniach 7–9 czerwca 1930 r. Z okazji Święta WF i PW, burmistrz Teofil Ołowiński wystąpił z następującym apelem:

MKWF i PW uroczystie obchodzi doroczne Święto WF i PW. Dzieci Wasze wykażą postępy z całorocznych prac w wychowaniu fizycznym. Pamiętajcie o tym, że w zdrowym ciele jest zdrowy duch. Uczcijcie to święto, radujcie się wszyscy, że pokolenia Wasze rosną na chwałę Ojczyzny i pożytek społeczeństwa. Niech w dni uroczystości dzieci Waszych ulice miasta i domy Wasze przystroją się w szaty odświętne. Zwracam się do Was o udekorowanie domów flagami państwowymi⁸.

Fot. 1. Święto Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego w Łucku (1930 r.), Honorowy Hufiec Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego w Łucku na tle wieży zamku księcia Lubarta. Pierwszy z lewej kpt. Brikowicz.

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC).

Program imprezy sportowej był dość bogaty. Składał się z zawodów i pokazów sportowych młodzieży szkolnej oraz ze współzawodnictwa klubów i towarzystw sportowych. Uczniowie mieli rywalizować w grach sportowych (palant, siatkówka), w lekkoatletyce (trójbój drużynowy dla uczniów: skok w dal, rzut granatem, sztafeta 4 × 100 m; trójbój drużynowy dla uczennic: skok wzwyż, pchnięcie kulą – 3 kg, sztafeta 4 × 60 m) oraz w strzelectwie. Dla członków klubów i towarzystw sportowych zaplanowano współzawodnictwo w grach sportowych (hazena, palant, siatkówka), lekkoatletyce, strzelectwie, kolarstwie i zawodach marszowych. Pokazy gimnastyczne miały zostać zrealizowane przez młodzież szkolną i Towarzystwo Gimnastyczne (TG) „Sokół”⁹. W 1926 r., jak

⁸ Державний архів Волинської області, Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки, під. 126 місто Луцьк Волинського воєводства, s. 524.

⁹ Тамże, s. 529.

pisze L. Nowak, „w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Łucku w zawodach międzyszkolnych wzięło udział 212 dziewcząt i 262 chłopców”¹⁰.

Na początku lat trzydziestych XX w. w Polsce wprowadzono próby w celu zdobycia Państwowej Odznaki Sportowej (POS). W lipcu i sierpniu 1931 r. Miejski KWFiPW w Łucku miał zorganizować próby zdobycia POS w zakresie lekkoatletyki, strzelectwa i pływania¹¹. Zawody sportowe w celu zdobycia POS miały zostać przeprowadzone na stadionie MKWFiPW oraz strzelnicy i pływalni 24 pp. W ramach MKWFiPW, odpowiedzialną jednostką za przygotowanie prób POS była sekcja WFiPW, którą kierował B. Kondratowicz.

Miejski KWFiPW wspólnie z innymi organizacjami i towarzystwami urządzał inne przedsięwzięcia sportowe. Z inicjatywy Komitetu oraz Obwodowej Komendy Przystosowania Wojskowego (PW) 24. pp. 15 czerwca 1930 r. miały zostać zorganizowane zawody kolarskie na dystansie 50 km na drodze Łuck–Kowel¹².

Czynnikiem warunkującym rozwój aktywności fizycznej była realizacja zajęć wychowania fizycznego i sportu w szkolnictwie, klubach i towarzystwach sportowych przez instruktorów opłacanych z funduszy MKWFiPW w Łucku¹³. Lucjan Menke prowadził zajęcia szermierki w Gimnazjum Państwowym i w Szkole Handlowej oraz zajęcia boks dla klubów i towarzystw sportowych¹⁴. Oprócz L. Menkego zajęcia wychowania fizycznego i sportu prowadzili inni instruktorzy, m.in. kpt. Stanisław Bednarz oraz Adam Suchodolski. Według źródeł archiwalnych, w okresie zimowym lat 1930/1931 w Miejskim Ośrodku Wychowania Fizycznego w Łucku realizowały zajęcia następujące kluby i organizacje: Brit Trumpeldor, Żydowski Klub Sportowy (ŻKS) Hasmonea i Związek Strzelecki¹⁵.

Ważnym ogniwem w działalności sportowej było wspieranie kształcenia kadry instruktorskiej. Do uczestnictwa w 4-tygodniowym kursie łyżwiarskim w Katowicach na przełomie lat 1931/1932 został wyznaczony przez Ośrodek WF w Łucku członek Związku Strzeleckiego – Henryk Franek¹⁶. Miejski KWFiPW w Łucku udział H. Franka w kursie miał dofinansować kwotą 48,40 zł.¹⁷ Z inicjatywy Dowództwa Okręgu Korpusu (DOK) nr II z siedzibą w Lublinie – w Łucku – w okresie jesiennym 1937 r. miał zostać przeprowadzony kurs instruktorski piłki ręcznej oraz na przełomie lat 1937/1938 kurs instruktorski z za-

¹⁰ L. Nowak, dz. cyt., s. 200.

¹¹ Державний архів Волинської області, Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки, під. 126 місто Луцьк Волинського воєводства, s. 820–821.

¹² Tamże, s. 529.

¹³ Tamże, s. 558, 562, 566, 577–578.

¹⁴ Zajęcia trwały 1 godz. i 15 minut. Za każde przeprowadzone zajęcia sportowe Lucjan Menke otrzymywał 4 zł.

¹⁵ Державний архів Волинської області, Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки, під. 126 місто Луцьк Волинського воєводства, s. 578.

¹⁶ Tamże, s. 646.

¹⁷ Dla części społeczeństwa była to kwota dość znaczna. Np. zarobki miesięczne pracownika fizycznego w Polsce w połowie lat trzydziestych XX w. wynosiły średnio 100 zł.

kresu boksu¹⁸. Łuczniactwo znajdowało się w programie kursów dla komendantek Związku Strzeleckiego (ZS). Kursy organizowano rokrocznie¹⁹. Kurs taki został zorganizowany w Łucku w dniach 10 lutego – 9 marca 1928 r. Zarząd Główny Poczowego Przynsposobienia Wojskowego (PPW) w porozumieniu z Polskim Związkiem Łuczniczków (PZŁ) organizował „Objazdowe Kursy Łucznicze PPW”. W marcu 1936 r. kursy odbyły się w Łucku i Równem²⁰. Program kursów obejmował głównie zagadnienia z zakresu teorii i praktyki łucznictwa, m.in. prawidłowe opanowanie zasad strzelania, znajomość zasad szkolenia, treningu zawodniczego, budowy torów łuczniczych, dobór sprzętu sportowego, organizację sportu łuczniczego. Pełny program kursu realizowano w ciągu 4 dni, w trakcie których realizowano 6–7 godzin szkolenia teoretycznego i od 24 do 40 godzin zajęć praktycznych.

W Łucku i Ostrogu realizowano wakacyjne kursy wychowania fizycznego²¹. Celem kursów było dokształcanie nauczycieli szkół powszechnych. Według L. Nowaka,

w roku o szkolnym 1937/38 na terenie Polski zarejestrowano 27 235 szkół powszechnych, 76 648 nauczycieli i 4 701 240 uczniów. Natomiast w roku szkolnym 1938/39 stan ten powiększył się w przybliżeniu o 240 szkół, 2000 nauczycieli i 96 000 uczniów. Przyrost ten dotyczył przeważnie terenów wschodnich i środkowych Polski²².

Aktywność fizyczną (wychowanie fizyczne, sport i przynsposobienie wojskowe) realizowano w szkolnictwie średnim, m.in. w Państwowym Gimnazjum im. T. Kościuszki w Łucku²³.

W stolicy powiatu mieściły się siedziby okręgowych związków sportowych. W dniu 22 lutego 1936 r. przeniesiono siedzibę Wołyńskiego Okręgowego

¹⁸ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підокругу Волинь Стрілецького союзу, м. Луцьк Волинського воєводства, під. 36, s. 32.

¹⁹ T. Drozdek-Małołepsza, *Sport łuczniczy kobiet w Polsce w latach 1925–1939*, „Studia Humanistyczne” 2011, nr 11, s. 80–81.

²⁰ T. Drozdek-Małołepsza, *Sport łuczniczy kobiet w Polsce...*, s. 81; T. Drozdek-Małołepsza, E. Małołepszy, *Rozwój wychowania fizycznego i sportu w działalności Poczowego Przynsposobienia Wojskowego w latach 1933–1939 (zarys problematyki)*, [w:] M. Wiśniewska (red.), *Wojskowość – Bezpieczeństwo – Wychowanie. Księga Jubileuszowa Profesora Lecha Wyszczełskiego w 70. rocznicę Urodzin*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2012, s. 11. Zob. też: T. Drozdek-Małołepsza, *Wychowanie fizyczne i sport kobiet w działalności Poczowego Przynsposobienia Wojskowego w latach 1933–1939. Zarys dziejów*, [w:] J. Dżereń (red.): *Z dziejów kultury fizycznej Polski oraz wybranych regionów i mniejszości narodowych*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, Płock 2011, s. 123.

²¹ L. Nowak, dz. cyt., s. 120.

²² Tamże, s. 32.

²³ E. Вільчовський, А. Вольчинський, С. Козіброцький, *Стан фізичного виховання на Волині в 1920–1930 роках*, Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки., Луцьк 2016, №4 (36), s. 14.

Związku Piłki Nożnej (WOZPN) z Równego do Łucka²⁴. W skład zarządu WOZPN wchodził: Jan Kościółek (starosta) – prezes, por. Jan Banasiak, Waclaw Studziński (wiceprezesi), Edward Piotrowski – sekretarz, Borys Fajntuch – skarbnik, Zygmunt Chrzanowski (kapitan związkowy), Jan Berenda, Schacks, Natan Hamerman, Stanisław Bara (członkowie), kpt. Witzczak, Piotr Litauer, Szymon Bąkowiecki, Szmul Sztilerman. W 1936 r. nastąpiła reorganizacja rozgrywek, w myśl której nastąpiło utworzenie ligi okręgowej. Zarząd WOZPN zaproponował podzielenie klubów i towarzystw sportowych na 4 klasy: liga okręgowa (8 drużyn), klasa A (6 drużyn), klasa B (12 drużyn), klasa C (od 8 do 24 drużyn). W sierpniu 1936 r. nastąpiło powołanie – przez zarząd WOZPN – ligi okręgowej na sezon 1936/1937, w skład której weszły: Policyjny Klub Sportowy (PKS) Łuck, Wojskowy Klub Sportowy (WKS) Strzelec Łuck, ŻKS Hasmonea Łuck, WKS Równe, Wołyński Klub Sportowy (Wołyński KS) Pogoń Równe, ŻKS Hasmonea Równe, KS Strzelec Janowa Dolina i Krzemieniecki KS²⁵. W II połowie lat trzydziestych XX w. w poczet WOZPN weszły m.in.: KS Cegielnia Zdołbunów i Ukraiński Klub Sportowy (UKS) Hart Zdołbunów²⁶. Wśród ludności ukraińskiej działalność w Łucku prowadził Ukraiński Klub Sportowy (UKS) Styr²⁷. W UKS Styr Łuck oprócz piłki nożnej prowadzono inne sekcje sportowe: boksu, lekkoatletyki, pływania, narciarstwa i tenisa²⁸.

Działania WOZPN wspierało DOK nr II w Lublinie. W okresie od 23 do 28 lipca 1937 r. miał odbyć się kurs instruktorski piłki nożnej dla 13 kandydatów z WOZPN i 12 kandydatów z lubelskiego OZPN²⁹. Kolejnym czynnikiem wspierającym rozwój kadry instruktorskiej oraz szkolenia sportowego było delegowanie do pracy w WOZPN przez Polski Związek Piłki Nożnej (PZPN) trenera objazdowego – Oswalda Onderka na okres od 14 lipca do 31 sierpnia 1937 r. O. Onderek miał m.in. w okresie od 14 do 24 lipca 1937 r. realizować treningi sportowe z sekcjami piłki nożnej klubów i towarzystw sportowych z Łucka oraz od 24 do 28 sierpnia 1937 r. realizować zajęcia sportowe na kursie „przodowników piłkarskich”. Czynnikiem istotnym oprócz kadry szkoleniowej byli sędziowie. Kadre sędziowską piłki nożnej (pochodzącą z Łucka i okolicy) WOZPN stanowili: Jan Banasiak, Henryk Bendel, Hilary Chrzastowski, Waclaw Dzewu-

²⁴ Державний архів Волинської області, фонд 170, Волинський окружний футбольний союз м.Луцьк Волиського воєводства, під. 1, s. 1.

²⁵ Tamże, s. 23.

²⁶ Tamże, s. 28. Komunikat WOZPN z 1 września 1936 r.

²⁷ E. Małolepszy, *Wychowanie fizyczne i sport w województwie wołyńskim w latach 1921–1939 – zarys problematyki*, [w:] R. Urban, L. Nowak, J. Eider (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 12 (1): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce do 1945 r.*, Gorzów Wlkp. 2016, s. 337. Zob. też: S. Zaborniak, *Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939)*, Rzeszów 2007, s. 311.

²⁸ E. Вільчковський, А. Вольчинський, С. Козіброцький, dz. cyt., s. 13.

²⁹ Державний архів Волинської області, фонд 170, Волинський окружний футбольний союз м.Луцьк Волиського воєводства, під. 1, s. 49.

lak, Stefan Gardjan, Nacek Gottesman, Iser Krojn, Józef Lejbel, Jerzy Machniewski, Antoni Rakszewski (Łuck) oraz Franciszek Ksok (Kiwerce)³⁰.

Fot. 2. Drużyna piłki nożnej Policyjnego Klubu Sportowego Łuck (1934 r.)

Źródło: NAC, sygn. 1-S-2068-2.

Fot. 3. Mistrzostwa Polski w biegu przełajowym mężczyzn w Łucku (maj 1932 r.). Na zdjęciu m.in. burmistrz Łucka Teofil Ołowiński (1) i sekretarz Wołyńskiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Krasicki (2).

Źródło: NAC, sygn. 1-S-942.

³⁰ Tamże, s. 55. Imienny wykaz sędziów WOZPN.

Na zjeździe kierowników sekcji piłki nożnej WOZPN w Łucku w dniu 7 kwietnia 1937 r. podjęto uchwałę o realizacji w 1937 r. rozgrywek w kategorii wiekowej junior, z zaznaczeniem, iż najlepsza drużyna okręgu współzawodniczyłaby w rozgrywkach ogólnopolskich³¹. Realizacja współzawodnictwa drużyn juniorskich zaplanowana została w 3 ośrodkach: Kowelu, Łucku i Równem. Najlepsze drużyny miały rozegrać turniej finałowy w Łucku.

Jednym z największych sukcesów sportowych piłkarzy nożnych Wołynia na arenie ogólnopolskiej był awans zespołu WKS Łuck do finału mistrzostw Polski juniorów w 1939 r.³² W ćwierćfinale rozgrywek piłkarze WKS Łuck pokonali WKS Śmigły Wilno (2:0, w Wilnie), natomiast w półfinale zwyciężyli zespół KS Strzelec Górka Stanisławów (2:1). W finale rozgrywek WKS Łuck miał zmierzyć się ze zwycięzcą drugiego półfinału HCP Poznań – Wisła Kraków. Mecz półfinałowego i finałowego nie rozegrano ze względu na wybuch II wojny światowej.

Fot. 4. Rajd Wołyńskiego Klubu Automobilowego – start w Łucku (czerwiec 1930 r.). Uczestnicy rajdu przed startem

Źródło: NAC, sygn. 1-S-2810-2.

Kluby i towarzystwa sportowe z powiatu łuckiego były zarejestrowane w innych związkach sportowych. Według stanu na 1934 r., w skład Wołyńskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki (Wołyński OZLA) wchodziło 5 sekcji lekkoatletycznych klubów i towarzystw sportowych, m.in. Towarzystwa Gimnastycznego Sokół Łuck, WKS 24. pp. Łuck, ŻKS Hasmonia Łuck, PKS Łuck,

³¹ Tamże, s. 48. Komunikat WOZPN nr 2 z 7 kwietnia 1937 r. Mecz drużyn w kategorii junior miał trwać 60 minut.

³² J. Owiński, *Nieznanne początki mistrzostw Polski juniorów 1936–1939*.

Łucki KS Strzelec³³. Siedziba Wołyńskiego OZLA mieściła się w Łucku, przy ul. Krakowskiej 13. W Polskim Związku Towarzystw Kolarskich (PZTK) i w Polskim Związku Motocyklowym (PZM) było zarejestrowane Wołyńskie Towarzystwo Cyklistów i Motocyklistów w Łucku; a w Polskim Związku Kajakowym (PZK) – SKKW Temida Łuck³⁴. Jak pisze Renata Urban:

wiodącym ośrodkiem w zakresie popularyzacji wychowania fizycznego i sportu było środowisko pracowników więzienia w Łucku, gdzie w 1930 r. z inicjatywy dozorców więziennych powstał Klub Wioślarski „Temida”. [...] Zorganizowano tymczasową przystań i podjęto działania w celu zatwierdzenia statutu³⁵.

W skład zarządu klubu weszli: prezes – T. Korolko (wiceprokurator Sądu Okręgowego w Łucku), wiceprezes – Alfred Surmiński (naczelnik więzienia w Łucku), sekretarz – S. Lissowski (dozorca więzienia w Łucku). Członkiem Automobilklubu Polskiego był Wołyński Klub Automobilowy z siedzibą w Łucku³⁶. Delegatem na okręg łucki Polskiego Związku Łyżwiarskiego (PZŁ) został w 1937 r. Jan Krysztopa³⁷. Siedziba okręgu mieściła się w Łucku.

Fot. 5. Rajd Wołyńskiego Klubu Automobilowego – start w Łucku (czerwiec 1930 r.). Na zdjęciu prezes Wołyńskiego Klubu Automobilowego Franciszek Książopolski (1) i komandor podporucznik Aleksander Hulewicz (2).

Źródło: NAC, sygn. 1-S-2810-1.

³³ „Rocznik Sportowy” 1934, Warszawa 1934, s. 418–419.

³⁴ Tamże, s. 429–437; 465–471.

³⁵ R. Urban, *Recreational and sports activity of Prison System Employees in Poland in the interwar period*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2016, t. 15, nr 4, s. 60–61.

³⁶ „Rocznik Sportowy” 1934, Warszawa 1934, s. 472–473.

³⁷ E. Małolepszy, *Sport na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport Polski” (1937–1939)*, [w:] K. Obodyński, P. Król, W. Bajorek (red.), *Spoleczno-kulturowe studia z kultury fizycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012, s. 360.

W ramach Dzielnicy Mazowieckiej TG „Sokół” istniał okręg wołyński³⁸. Został utworzony w 1922 r. W celu popularyzacji i upowszechniania idei sokolej, członkowie TG „Sokół” w Lublinie odbyli w dniach 14–15 sierpnia 1921 r. wycieczkę do Łucka (80 sokołów i sokolic)³⁹. Lublinianie – przyjmowani serdecznie przez miejscowe społeczeństwo – urządzili na boisku sportowym (wojskowym) pokaz gimnastyczny⁴⁰.

Według stanu na dzień 31 grudnia 1925 r. okręg wołyński TG „Sokół” liczył 11 gniazd i 709 członków. W skład okręgu wchodziły gniazda z terenu powiatu łuckiego, m.in.: Cumań, Łuck (64 członków i 42 osoby dorostu sokolego), Ołyka (31 członków i 7 osób dorostu sokolego), Rożyszczce i Wólka Kotowska (gmina Poddębce)⁴¹.

Ważnym elementem w działalności sokolej były zloty. Pierwszy zlot Dzielnicy Mazowieckiej odbył się w dniach 4–5 czerwca 1922 r. w Lublinie⁴². W zlocie wzięło udział 2500 sokołów i sokolic ze wszystkich okręgów Dzielnicy Mazowieckiej. W trakcie zlotu odbyło się m.in. poświęcenie sztandaru gniazd w Lublinie i w Łucku, uroczysta akademicka, pokazy i zawody sportowe.

Istotnym wydarzeniem w działalności gniazd kresowych była akceptacja Przewodnictwa Związku dla przyjęcia gniazd okręgu wołyńskiego do Dzielnicy Małopolskiej⁴³. Zarząd Dzielnicy Małopolskiej podjął decyzję przyjęcia okręgu wołyńskiego 30 stycznia 1929 r., natomiast Przewodnictwo Związku tą decyzję zaaprobowało na posiedzeniu w dniu 5 lutego 1929 r.

W ramach struktury Związku Strzeleckiego, w okręgu II (Lublin) wyodrębniono podokręg Wołyń⁴⁴. W skład zarządu powiatu Łuck Związku Strzeleckiego w pierwszej połowie lat trzydziestych XX w. wchodził: J. Kurmanowicz (prezes), Z. Szubert (sekretarz), Fijałkowski (komendant), C. Barański (skarbnik), A. Białkowski (referent wychowania obywatelskiego), J. Janczary, J. Marcinkowski (członkowie zarządu)⁴⁵. Na terenie powiatu istniały oddziały Związku Strzeleckiego (ZS) m.in. w Łucku, Chorochoryniu, Cumanii, Halinówce, Ki-

³⁸ Sprawozdanie Zarządu Związku Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Polsce za lata 1923–1925, Warszawa 1926, s. 51–77.

³⁹ „Przegląd Sokoli” 1921, nr 8–9, s. 26.

⁴⁰ T. Drozdek-Małołepsza, *Activity of the Gymnastic Society „Sokół” of Mazovia District in the light of „Przegląd Sokoli” (1921–1924)*, „Scientific Review of Physical Culture” 2013, vol. 3, no. 4, s. 246, 254.

⁴¹ E. Małołepszy, T. Drozdek-Małołepsza, *Activity of Gymnastic Associations „Sokół” at North-East Borderlands of the Second Republic of Poland. Historical outline*, „Scientific Review of Physical Culture” 2013, vol. 3, no. 4, s. 225, 236.

⁴² „Przegląd Sokoli” 1922, nr 6, s. 93.

⁴³ Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1929, nr 4, s. 46.

⁴⁴ E. Małołepszy, *Wychowanie fizyczne i sport w działalności Związku Strzeleckiego na wsi w latach 1919–1939. Zarys problematyki*, [w:] J. Urniaż (red.), *Szkice z historii sportu i sprawności fizycznej*, Wydawnictwo Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego, Olsztyn 2009, s. 67.

⁴⁵ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підокругу Волинь Стрілецького союзу, м.Луцьк Волинського воєводства, під. 23, s. 20.

wercach, Nieświczu, Ołyce, Peresepie, Przebrażach, Rożyszczach, Torczyniu i Wygadance⁴⁶. Przy organizacji powiatowej działał KS „Strzelec” Łuck. Prezesem ZS w Cumaniu był Władysław Zubek, jego zastępcą Antoni Wrona, skarbnikiem – Edward Dregier, a sekretarzem – Władysław Śmietanka⁴⁷. Na początku 1933 r. oddział ZS w Rożyszczach liczył 38 czynnych członków i 48 wspierających. Do Rożyszcza, jako oddziału gminnego ZS, wchodziły oddziały w Retórcie, Sitarówce i Słobodarce. ZS w Rożyszczach posiadał świetlicę i strzelnicę⁴⁸. Oddział ZS w Retórcie powstał w maju 1931 r. Osoby należące do ZS w Retórcie raz w tygodniu odbywały zajęcia wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego⁴⁹. Wśród konkurencji lekkoatletycznych uprawiano biegi na przełaj. Dwóch członków ZS w Retórcie – Marian Habrych i Franciszek Kowalski – zdobyło 2 odznaki POS (we wrześniu 1932 r.). Kolejny oddział ZS w Peresepie (gmina Rożyszcze) został założony 10 marca 1932 r. W skład zarządu wchodził: Bolesław Klich, Marian Maciejowski, Eugenia Sierajówna⁵⁰. W oddziale realizowano zajęcia z zakresu lekkoatletyki, narciarstwa i przysposobienia wojskowego.

Organizacji Gminnej ZS w Torczynie podlegały oddziały w Chorochoyiniu, Oźdżarach, Sadowie, Usiczach i Watyniu. Prezesem ZS w Oźdżarach (gmina Szczurzyn) był Stanisław Kołodziejski (rolnik), sekretarzem – Józef Kamiński (rolnik), skarbnikiem – Ludwik Guzikowski (rolnik), a referentem wychowania obywatelskiego – Józef Kamiński (rolnik)⁵¹. Oddział ZS w Oźdżarach został założony 25 maja 1932 r. Liczył 44 członków, którzy realizowali wychowanie fizyczne. Prezesem ZS w Usiczach, który został założony w 1929 r., był Władysław Syczewski, wiceprezesem – Kasper Garczyński, skarbnikiem – Jan Kisiel, a sekretarzem – Stanisław Ułanowicz. Dwóch członków oddziału ukończyło kurs narciarski w Dubnie⁵². W zakresie zajęć z zakresu aktywności fizycznej członkowie ZS w Usiczach uprawiali przysposobienie wojskowe, natomiast w okresie zimowym narciarstwo.

Oddział ZS w Kiwercach został założony w 1926 r. Na początku 1933 r. liczył 148 członków, w tym 30 do 21 roku życia. ZS w Kiwercach posiadał oddziały w Aleksandrowie, Mikołajewie, Swozach i Wertepie. Na zawodach strzeleckich 4 grudnia 1932 r. oddział ZS w Kiwercach zdobył 4 Odznaki Strzeleckie (OS). Aktywną działalność w ZS prowadził oddział w Nieświczu (gmina Czaruków). Został założony 15 maja 1930 r.⁵³ W styczniu 1933 r. posiadał 57 człon-

⁴⁶ Tamże, s. 24.

⁴⁷ Tamże, s. 21.

⁴⁸ Tamże, s. 24.

⁴⁹ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підокругу Волинь Стрілецького союзу, м.Луцьк Волинського воєводства, під. 33, Програма спортивної роботи „Союзу Стрільцов” в підокругу за 1931 г., s. 30.

⁵⁰ Tamże, s. 35.

⁵¹ Tamże, s. 28–29.

⁵² Tamże, s. 39.

⁵³ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підокругу Волинь Стрілецького союзу, м.Луцьк Волинського воєводства, під. 23, s. 25.

ków, z tego 36 czynnych. Dysponował świetlicą i boiskiem sportowym, na którym realizowano zajęcia z koszykówki i siatkówki. Członkowie oddziału brali udział w zawodach sportowych w Kiwercach, przeprowadzonych jesienią 1932 r. W celu urządzenia boiska sportowego oddział ZS w Nieświczu otrzymał pomoc finansową – 2000 zł od Gminnego KWFIPW w Czarukowie.

Członkowie zarządu ZS powiatu Łuck, na posiedzeniu w dniu 15 lutego 1933 r., podjęli decyzję w celu organizacji Strzeleckiego Klubu Wioślarskiego (SKW)⁵⁴. W tym celu Z. Szubert i J. Janczara zostali wyznaczeni do opracowania regulaminu i przygotowania miejsca nad rzeką Styr pod przystań wioślarską. Oprócz Z. Szuberta i J. Janczara w skład Komisji Organizacyjnej SKW weszli Władysław Leja i Jan Marcinkowski. Na jednym z kolejnych posiedzeń Zarządu Powiatu ZS w Łucku, w dniu 5 kwietnia 1933 r. podjęto uchwałę o zatwierdzeniu regulaminu SKW im. płk. Lisa-Kuli oraz zarządu przystani SKW w następującym składzie: Z. Szubert (prezes), W. Leja (wiceprezes), J. Marcinkowski (sekretarz) i Józef Janczara (skarbnik).

Z inicjatywy ZS Podokręgu Wołyń przeprowadzono 3 maja 1937 r. na obszarze województwa wołyńskiego akcję organizowania „Biegów Narodowych”⁵⁵. W powiecie łuckim „Biegi Narodowe” zorganizowane zostały przez ZS i Miejski KWFIPW w Rożyszczach (biegi na dystansie 2500 m i 5000 m), oddział ZS w Ołyce (bieg na dystansie 5000 m), oddział ZS w Czarukowie (bieg na dystansie 950 m) i WOZLA w Łucku (biegi na dystansie 3000 m i 5000 m).

Członkowie ZS Podokręgu Wołyń osiągnęli dość dobre wyniki w lekkoatletyce. Wśród kobiet rekordy ZS Okręgu Lublin – za 1931 r. – należały w rzucie oszczepem do M. Augucewiczówny (ZS Łuck; 16,45 m), a w skoku w dal do A. Pawłowiczówny (ZS Włodzimierz Wołyński; 3,92 m)⁵⁶.

Z inicjatywy Kolejowego Przysposobienia Wojskowego (KPW) w Kiwercach w dniu 25 września 1932 r. miały zostać zorganizowane zawody sportowe (w pięcioboju o mistrzostwo Wołynia)⁵⁷. Organizację i przeprowadzenie zawodów zaakceptowali działacze Wołyńskiego Wojewódzkiego KWFIPW. W programie uroczystości przewidziano mszę św., którą miał odprawić biskup diecezji łucko-żytomierskiej Adolf Szelażek.

W powiecie łuckim wychowanie fizyczne, sport i przysposobienie wojskowe realizowały Koła Młodzieży Wiejskiej (KMW), wchodzące w skład Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej (WZMW)⁵⁸. Sekcje wychowania fizycznego

⁵⁴ Tamże, s. 26.

⁵⁵ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підokręгу Волинь Стрільцього союзу, м.Луцьк Волинського воєводства, під. 34, s. 1.

⁵⁶ Державний архів Волинської області, фонд 129, Управління підokręгу Волинь Стрільцього союзу, м.Луцьк Волинського воєводства, під. 33, Програма спортивної роботи „Союза Стрільцов” в підokręгу за 1931 г., s. 8.

⁵⁷ Державний архів Волинської області, фонд 126 Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки, місто Луцьк Волинського воєводства, s. 754.

⁵⁸ Archiwum Akt Nowych (AAN), Urząd Wojewódzki Wołyński (UWW), sygn. 91, Wołyński Związek Młodzieży Wiejskiej 1930, s. 8, 17–18.

i przysposobienia wojskowego posiadały KMW w Leonówce (gmina Czaruków), w Kopaczówce (gmina Rożyszcze), w Ulanikach (gmina Szczurzyn) i w Ludwiszynie (gmina Torczyn). W 1929 r. organizowano sekcję wf. i pw. w KMW w Chorochyniu (gmina Szczurzyn). Ponadto członkowie trzech KMW – w Stanisławówce (gmina Ołyka), w Wólce Kotowskiej (gmina Poddębce) i w Poniatowie (gmina Rożyszcze) – uprawiali aktywność fizyczną w miejscowych oddziałach ZS.

W Szkole Rolniczej w Trościańcu zajęcia przysposobienia wojskowego były prowadzone przez oficerów i podoficerów 24. pp. w Łucku. Jak pisze J. Dębowski:

Przysposobienie wojskowe najwięcej nas jednak pociąga, jednorazowe ćwiczenia w tygodniu są najmilszą dla nas rozrywką, a oprócz tego korzyść dla nas, przyszłych rolników, jest duża przez skrócenie służby wojskowej o trzy miesiące⁵⁹.

Wśród 5 sekcji Uczniowskiego KMW działał zespół wychowania fizycznego.

Wśród ludności ukraińskiej działalność na polu wychowania fizycznego na Wołyniu realizowały organizacje „Płast” i „Junak”⁶⁰. Jak pisze S. Zaborniak,

Ruch płastowy rozprzestrzenił się również na Wołyniu. Pierwsze drużyny zakładano tam w 1923 r. jako sekcje miejscowych „Proswit”. Mimo, że działały one poza strukturami szkolnymi, swoją działalnością znacznie uaktywniły wołyńską młodzież szkolną⁶¹.

Zakończenie

W Łucku i w powiecie łuckim w latach 1921–1939 nastąpił rozwój wychowania fizycznego i sportu. Czynnikiem pozytywnie wpływającym na aktywność fizyczną była działalność Miejskiego KWFiPW w Łucku oraz Powiatowego KWFiPW w Łucku. Kolejnymi czynnikami sprzyjającymi były rozwój infrastruktury sportowej oraz kształcenie kadry instruktorskiej z zakresu wychowania fizycznego i sportu. Na obszarze Łucka i powiatu łuckiego rozpowszechniona była akcja zdobywania POS.

Dość aktywna była działalność klubów i towarzystw sportowych. Uwaga ta odnosi się głównie do lat trzydziestych XX w., kiedy na obszarze województwa wołyńskiego prowadziło działalność coraz więcej okręgowych związków sportowych, mających siedzibę w Łucku. Czynnikiem dopełniającym działalność klubów i towarzystw sportowych była realizacja wychowania fizycznego, sportu i przysposobienia wojskowego przez towarzystwa i organizacje o charakterze młodzieżowym i społecznym, m.in. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Wołyński Związek Młodzieży Wiejskiej czy Związek Strzelecki.

⁵⁹ „Młoda Wieś” (Łuck) 1936, nr 5, s. 8. J. Dębowski był uczniem Państwowej Szkoły Rolniczej w Trościańcu.

⁶⁰ E. Вільчковський, А. Вольчинський, С. Козіброцький, dz. cyt., s. 13.

⁶¹ S. Zaborniak, dz. cyt., s. 244.

Bibliografia

A. Źródła

I. Źródła archiwalne

1. Archiwum Akt Nowych
— Urząd Wojewódzki Wołyński
2. Державний архів Волинської області
— Луцький міський комітет фізичного виховання і військової підготовки
— Управління підокругу Волинь Стрілецького союзу, м.Луцьк Волинського воєводства
— Волинський окружний футбольний союз м.Луцьк Волинського воєводства

II. Źródła drukowane

Owsiński J., *Nieznane początki mistrzostw Polski juniorów 1936–1939*.
„Rocznik Sportowy” 1934, Warszawa 1934.
Sprawozdanie Zarządu Związku Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Polsce za lata 1923–1925, Warszawa 1926.

III. Prasa

„Młoda Wieś” (Łuck) 1936–1939
„Przegląd Sokoli” 1921–1924
„Przewodnik Gimnastyczny «Sokół»” 1929

IV. Źródła internetowe

https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_łuck

B. Literatura

- Drozdek-Małolepsza T., *Activity of the Gymnastic Society „Sokół” of Mazovia District in the light of „Przegląd Sokoli” (1921–1924)*, „Scientific Review of Physical Culture” 2013, vol. 3, no. 4, s. 244–258.
- Drozdek-Małolepsza T., *Sport łuczniczy kobiet w Polsce w latach 1925–1939*, „Studia Humanistyczne” 2011, nr 11, s. 79–89.
- Drozdek-Małolepsza T., *Wychowanie fizyczne i sport kobiet w działalności Poczтового Przysposobienia Wojskowego w latach 1933–1939. Zarys dziejów*, [w:] J. Dżereń (red.), *Z dziejów kultury fizycznej Polski oraz wybranych regionów i mniejszości narodowych*, Płock 2011, s. 119–132.
- Drozdek-Małolepsza T., Małolepszy E., *Rozwój wychowania fizycznego i sportu w działalności Poczтового Przysposobienia Wojskowego w latach 1933–1939 (zarys problematyki)*, [w:] M. Wiśniewska (red.), *Wojskowość – Bez-*

- pieczeństwo – Wychowanie. Księga Jubileuszowa Profesora Lecha Wysszcelskiego w 70. rocznicę Urodzin*, t. 2, Siedlce 2012, s. 9–20.
- Małolepszy E., Drozdek-Małolepsza T., *Activity of Gymnastic Associations „Sokół” at North-East Borderlands of the Second Republic of Poland. Historical outline*, „Scientific Review of Physical Culture” 2013, vol. 3, no. 4, s. 223–243.
- Małolepszy E., *Sport na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport Polski” (1937–1939)*, [w:] K. Obodyński, P. Król, W. Bajorek (red.), *Społeczno-kulturowe studia z kultury fizycznej*, Rzeszów 2012, s. 357–367.
- Małolepszy E., *Wychowanie fizyczne i sport w województwie wołyńskim w latach 1921–1939 – zarys problematyki*, [w:] R. Urban, L. Nowak, J. Eider (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 12 (1): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce do 1945 r.*, Gorzów Wlkp. 2016, s. 331–346.
- Małolepszy E., *Wychowanie fizyczne i sport w działalności Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej w latach 1922–1939*, „Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві”: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Луцьк 2016, №4 (36), s. 19–28.
- Małolepszy E., *Wychowanie fizyczne i sport w działalności Związku Strzeleckiego na wsi w latach 1919–1939. Zarys problematyki*, [w:] J. Urniaż (red.), *Szkice z historii sportu i sprawności fizycznej*, Olsztyn 2009, s. 65–76.
- Nowak L., *Wychowanie fizyczne i sport w Państwowym Szkolnictwie Ogólnokształcącym w Polsce w latach 1918–1939*, Poznań 1996.
- Urban R., *Recreational and sports activity of Prison System Employees in Poland in the interwar period*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna” 2016, t. 15, nr 4, s. 51–68, <http://dx.doi.org/10.16926/kf.2016.15.31>.
- Вільчковський Е., Вольчинський А., Козіброцький С., *Стан фізичного виховання на Волині в 1920–1930 роках*, Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. Ун т ім. Лесі Українки., Луцьк, 2016, №4 (36), s. 11–18.
- Zaborniak S., *Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939)*, Rzeszów 2007.

Physical education and sport in Lutsk and Lutsk county in the years 1921–1939. Outline of the issues

Abstract

The years 1921–1939 saw the development of physical education and sport in Lutsk and Lutsk county. The activity in the field of physical activity was favoured with the operation of the Municipal and County Committee for Physical Education and Military Training in Lutsk. The development of sports infrastructure as well as trainings of personnel for the purpose of physical education and sport could be observed. In addition to physical education and sport at schools, a major role in the development of physical activity was played by youth and social organizations and associations, including: Railway Military Training, Gymnastic Society “Sokół” [Falcon], Volhynian Association of Rural Youth and Shooting Association. A significant role in sports activities was played by sports clubs. The sports structures established in Volyn, among others Lutsk-based district sports associations, were conducive to the development of this field of physical culture.

Physical education and sport were practised among the Ukrainian population, among others through the activity of the Ukrainian Sports Club “Styr” Lutsk. In Volyn organisations such as “Plast” and “Junak” stood out with their activity.

Keywords: physical education, sport, Lutsk, Lutsk county, Volyn, Poland.